

Duitse liberalen in het nauw door eigenzinnige vice-voorzitter

De affaire Möllemann

Achtergrond - 7 juni 2002

(6 juni 2002) Wat eerst de 'affaire Karsli' leek te blijven, is inmiddels uitgegroeid tot de 'affaire Möllemann', een kwestie die in de liberale FDP - de Freie Demokratische Partei - tot grote onenigheid heeft geleid. Hoe was het mogelijk dat de partij zo hevig onder vuur is komen te liggen? En wat is er gebeurd, dat er zelfs in het Duitse parlement een debat werd gewijd aan de situatie in de FDP?

Midden in de verkiezingscampagne lijkt de FDP zich zelf tijdelijk buiten spel te hebben gezet omdat zij intern orde op zaken moet stellen. Door de successen bij de deelstaatverkiezingen in Noordrijn Westfalen en kortgeleden in Sachsen-Anhalt bevond de FDP zich in een euforische stemming. Jürgen Möllemann, landelijk vice-voorzitter en voorzitter van de deelstaat Noordrijn Westfalen, bedacht het '18-project', waardoor de partij bij de Bondsdagverkiezingen op 22 september minstens 18 procent van de stemmen zou behalen. Partijchef Guido Westerwelle nam het idee maar al te graag over en liet zich tot kandidaat voor het kanselierschap uitroepen. Voor het eerst in de geschiedenis van de Bondsrepubliek gaat de FDP nu met een eigen kanselierskandidaat de verkiezingen in. Maar hoe moesten die stemmen worden binnengehaald? Het is nog geen tien jaar geleden dat de FDP zichzelf aanpreef als partij van de hogere inkomens. Dat was fout, geeft Guido Westerwelle inmiddels toe.

Spaßpartei

In de loop van de jaren kreeg de partij een ander gezicht en presenteerde zich als *Spaßpartei*, een partij waarmee te lachen valt. Zo trad de partijvoorzitter op bij Big Brother, wat in de media niet

onopgemerkt bleef. Bovendien rijdt er een opvallend Guido-mobiel door het land. Jürgen Möllemann heeft de traditie gevestigd om per parachute neer te dalen op partijbijeenkomsten. Alles leek erop gericht om nieuwe doelgroepen te bereiken.

Karsli opent debat over Israël

Of het nu berekening was of niet, ook het 'geval Karsli' veroorzaakte opschudding. Karsli, van Syrische oorsprong, zat ooit voor de Groenen in het deelstaatparlement van Noordrijn Westfalen en wilde zich graag aansluiten bij de Vrije Democraten. Sinds 23 april werkte hij voor de FDP-fractie van het deelstaatparlement en liet steeds vaker van zich horen. Zo vergeleek hij de Israëlische politiek op de Westelijke Jordaanoever met nazi-methoden. Karsli ontketende daarmee in de hele Bondsrepubliek een debat over de mate waarin Duitsland kritiek mag hebben op Israël.

Wat waarschijnlijk was bedoeld als verkiezingstactiek, liep uit de hand. Zonder twijfel zou een liberale Arabier talrijke stemmen hebben gekregen van - vooral in Noordrijn Westfalen wonende - Islamieten. Aan de andere kant zou de kritiek op Israël ook stemmen hebben opgeleverd uit de rechtervleugel van de maatschappij. Maar het ging mis. De publieke verontwaardiging was groot. Karsli mocht geen lid van de FDP worden, zo eisten de grote oude liberalen in de republiek.

Möllemanns aanval op Friedmann

Dit was het moment van Jürgen Möllemann, die middels het bewuste doorbreken van een taboe inspeelde op de onderbuikgevoelens van de samenleving. Hij zette de aanval in op Michel Friedman, vice-voorzitter van de Centrale Joodse Raad in Duitsland. Friedman is niet alleen politicus, maar heeft ook een eigen talkshow, die door sommigen vanwege Friedmans kritische interviewstijl wordt gevreesd. Friedmann had de FDP verweten, niet voldoende op te treden tegen antisemitische tendensen binnen de eigen partij. Daarop reageerde Möllemann met de uitspraak, dat juist Friedmann door zijn optreden antisemitisme oproept. Möllemann bevestigt met dit soort uitspraken het oude antisemitische vooroordeel: het is de eigen schuld van de Joden. Wie zich zo gedraagt als Michel Friedman, moet zich er niet over verbazen, dat in Duitsland antisemitisme bestaat.

Populisme

Op zoek naar nieuwe doelgroepen probeert de FDP kennelijk ook nieuwe politieke terreinen te ontginnen. De *Spaßpartei* moet een protestbeweging worden, die met populistische uitspraken probeert stemmen binnen te halen. Van het traditionele links-rechts schema wil de FDP niets meer weten. Jaren geleden heeft de partij er al over gediscussieerd of zij dezelfde populistische methoden als Jörg Haider zou gebruiken. Wat destijds werd tegengehouden, kwam nu via de achterdeur weer terug en bracht de FDP grote schade toe. Want Möllemanns denkbeelden leidden tot een maatschappelijk debat over antisemitisme, dat dagelijks scherper werd. Van Jamal Karsli was al snel geen sprake meer. Binnen de kortste keren werd een compromis bedacht, waardoor hij partijloos lid van de FDP-fractie van het deelstaatparlement in Düsseldorf kon blijven.

FDP beschadigd

Het debat over Möllemanns uitspraken leidde intussen tot een confrontatie met de Centrale Joodse Raad. Van alle kanten werd een excuus van Möllemann geëist. De Centrale Raad riep op tot een demonstratie voor de FDP-partijcentrale in Berlijn. Zoiets was op deze manier nog nooit gebeurd. Bondskanselier Gerhard Schröder van de SPD erkende dat de FDP met haar kanselierskandidaat kennelijk wilde meeregeren, maar achtte haar daartoe niet in staat. Guido Westerwelles naam als kanselierskandidaat was daarmee aangetast.

De kritiek over de eigenzinnige Jürgen Möllemann nam toe. Partijchef Westerwelle zag geen andere mogelijkheid meer dan de interne machtsstrijd in een openlijke confrontatie te beslechten en op die manier het zogenoemde 'antisemitismedebat' te beëindigen. Op woensdag 4 juni stelde hij Möllemann een ultimatum: tot de volgende maandag mocht de partijafdeling in Noordrijn Westfalen over de status van Jamal Karsli beslissen. Anders zou Westerwelle zich geen samenwerking meer met Möllemann, zijn plaatsvervanger, kunnen voorstellen. Möllemann krabbelde verslagen terug. Donderdags verontschuldigde hij zich in het parlement in Düsseldorf bij de Joodse landgenoten. Hij voegde er echter later aan toe dat hij Friedman daarbij nadrukkelijk uitsloot. Jamal Karsli trok zich, zo gezegd uit eigen vrije wil, terug uit de FDP-fractie om in het vervolg als partijloze afgevaardigde in het parlement verder te functioneren.

Toekomst onzeker

Is daarmee de strijd beëindigd? Zonder twijfel heeft Guido Westerwelle de interne machtsstrijd in de partij gewonnen. Volgens Möllemann ligt de oorzaak van het geschil ook bij communicatieproblemen. Het verschil van inzicht zou helemaal niet zo groot zijn geweest.

Pas als de FDP overeenstemming bereikt met de Centrale Joodse Raad en Michel Friedman kan de partij weer aan de verkiezingscampagne meedoen. Welke invloed het conflict op de Bondsdagverkiezingen zal hebben, is nu moeilijk te voorspellen. In de laatste opiniepeilingen ligt de FDP - die jarenlang op de kiesdrempel van vijf procent wankelde - nog altijd rond de tien procent.

Karsten Jauch is redacteur bij de [Thüringer Allgemeine](#). In het kader van het [Journalistenstipendium Duitsland Nederland](#) was hij in 1995 te gast bij [NRC Handelsblad](#).

[FDP](#)

[Guido Westerwelle](#)

[Jürgen Möllemann](#)

[Michel Friedmann Sendung](#)

[Zentralrat der Juden in Deutschland](#)

[Jüdische Wochenzeitung](#)

[FAZ: Die FDP auf Stimmenfang](#)

[Süddeutsche Zeitung: Dossier Möllemann/FDP](#)

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel:

<https://duitslandinstituut.nl/artikel/2470/duitse-liberalen-in-het-nauw-door-eigenzinnige-vice-voorzitter>